

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 5.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

Készült az OTKA 104758. sz. pályázat támogatásával
az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A kötetünk honlapunkról letölthető. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja • www.reciti.hu
Borítóterv, tördelés, korrektúra: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Kódex Könyvgyártó Kft.

KATONA CSABA

Bostoni balladák, avagy két kései paszkvillus egy egyesületi tisztújításról

A fenti cím azt sugallhatja az olvasóknak, hogy jelen sorok írója botor módon keveri a ballada és a paszkvillus fogalmát. Ez nem így van, részben az húzódik meg a címadás mögött, hogy az egyik, itt bemutatott verset szerzője balladának nevezte. Másfelől nem volt erőm ellenállni a kísértésnek, és éltem a lehetőséggel, hogy alliteráció ékesítse írásom címét. Azt azonban egyértelműen ki lehet jelteni, hogy valójában paszkvillusokról van szó, amelyek meglehetősen sajátos körülmények között születtek. 1983-ban az 1964-ben alapított Massachusettsi – korábban Bostoni – Magyar Egyesület (Hungarian Society of Massachusetts; a továbbiakban: Egyesület) épp szűk két évtizedes történetének legsúlyosabb válságából lábalt kifelé. Sajátos epizódja ez történetének,¹ mert miközben a Masszi Lajos leköszönő elnök, illetve a megválasztott hivatali utódja, Bene Gabriella vezette felek közötti súlyos ellentét perbe torkollott, épp megkezdődtek az előkészületei legnagyobb szabású sikeres kezdeményezésüknek, a bostoni Liberty Square-en felállítandó 1956-os emlékszobornak. Az itt közölt és röviden bemutatott két gúnyvers, illetve paszkvillus eme egyesületi torzsalkodásoknak állít sajátos emléket. A szerencsének – vagy a gondos kezeknek – köszönhetően ezek ugyanis fennmaradtak az Egyesület irattárában. Ezt a több doboznyi hivatali, illetve részben magániratot, amely az évek során összegyűlt, 2013-ban a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának két munkatársa, Kovács Eleonóra és Reisz T. Csaba szakszerűen, a levéltári rendnek megfelelően rendezte és jegyzékelt, jómagam pedig 2014 nyarán végeztem kutatásokat az iratanyagban. Így leltem meg a paszkvillusokat.

A verseket illetően fontos rögzíteni, mi állt ezek megírásának hátterében. Az Egyesület tagságát jelentős mértékben megosztó viszály azzal vette kezdetét, hogy a már hosszabb ideje (nevezetesen nyolc éve) regnáló Masszi Lajos

* A szerző az MTA BTK Történettudományi Intézetének főmunkatársa.

1 Az Egyesület történetére nézve: KURUCZ Dániel, *Ottthontól az Újhazáig: A Massachusettsi Magyar Egyesület története/History of the Hungarian Society of Massachusetts, Inc., 1964–2014*, kézirat, 2012; KATONA Csaba, *Megőrizzük a hidakat: A Massachusettsi Magyar Egyesület története*, Boston, Massachusettsi Magyar Egyesület, 2016.

választott elnök 1983. március 25-én levélben hívta össze a vezetőségválasztó közgyűlést 1983. április 10-ére. Ezen a közgyűlésen az elnök a szabályok szerint lemondott, majd a megrendezett szavazás során – nagy meglepetésre – nem-hogy nem választották meg újra, de még az új elnökségben sem kapott helyet. Az eredmény ellen a helyszínen senki nem élt kifogással, így az új vezetőség Bene Gabriellával az élen megkezdte működését. Maga Masszi, a választás eredményétől függetlenül, minden további vezetőségi ülésre meghívót kapott mint előző évi leköszönő elnök (az Egyesület korábbi, bevett gyakorlatnak megfelelően). Azt azonban, hogy az átmenet nem lesz zökkenőmentes, megelőlegezte, hogy az új vezetőség az egyesületi adminisztrációt, a vagyontárgyakat, továbbá „tisztázatlan mennyiségű italkészlet”-et sikertelenül próbált átvenni az azt korábban kezelő Hidy Miklósnétól, Rozáliától, akit Masszi bizalmi embereként tartottak számon.²

Alig több mint két héttel a választás után, 1983. április 28-án Masszi Lajos mint elnök körlevelet intézett a tagsághoz és rendkívüli közgyűlést kezdeményezett vezetőség-választás céljából. 1983. május 22-én ezt a felhívást megismételte.³ Közben az új vezetés április 29-én, tehát egy nappal később, még köszönetét fejezte ki neki, aki „nyolc éven át fáradságos munkával, lelkesedéssel dolgozott a magyar ügyért”.⁴

E ponton érdemes megismerni az ominózus vitatott választás részleteit. 1983. április 10-én a bostoni International Institute, az egyesületi összejövetelek egyik hagyományos helyszíne adott otthont ennek. Erről, mint már esett róla szó, Masszi értesítette a tagságot, kiemelve, hogy a vezetőség létszámát 15-re szándékoznak emelni, és több fiatal jelölt is van.⁵

Masszi mindezt hivatalból tette, nemcsak elnökként, hanem mint az 1983. január 23-ai vezetőségi ülésen felállított jelölőbizottság tagja. A választáson azonban, mint láttuk, Bene Gabriella nyerte el az elnöki tisztséget.⁶ Ezt az eredményt támadta meg Masszi utólag. Sőt, nemcsak nem fogadta el a vereséget, hanem bírósági úton akart érvényt szerezni igazának, emellett pedig továbbra is elnöknek tekintette magát.⁷

Az új vezetőség „határtalan megdöbbenéssel és igen nagy szomorúsággal” értesítette a tagságot arról, hogy Masszi Lajos, Hidy Rozália és Székely András bírósági eljárást indítottak az ő működésük letiltására. Az eljárás keretében a

2 A vezetőség körlevele a tagsághoz a tisztújítás eredményéről, 1983. április 29. A hivatkozott források a Massachusettsi Magyar Egyesület irattárában található, így ezt a tényt külön nem jelölöm a jegyzetekben (KCs).

3 Közlemény Bene Gabriella elnök aláírásával, 1983. május 16.

4 A vezetőség körlevele a tagsághoz a tisztújítás eredményéről, 1983. április 29.

5 Masszi Lajos elnök körlevele az 1983. április 10-ei tisztújításról, dátum nélkül [1983 április].

6 Csóka Jenő közleménye a tagsághoz, 1983. októbere.

7 A vezetőség körlevele a tagsághoz, 1983. május 24.

Suffolk Superior Courtra név szerint megidéztek az új vezetőség tagjai közül Bene Gabriella elnököt, Galló Árpád alelnököt és Papp Miklós pénztárost. 1983. május 20-án került sor a kihallgatásukra, amelyet követően a bíróság Masszi Lajosék indítványát elutasította.⁸

Csóka Jenő, az Egyesület tekintélyes tagja, korábbi elnöke egy későbbi levelében a bírósághoz beterjesztett Masszi-féle vádpontok kapcsán jelezte, hogy vezetőségválasztás valójában évek óta nem volt, legalábbis nem az alapszabályok szerinti. Ő úgy foglalt állást, hogy ha valóban történt szabálytalanság 1983. április 10-én, azt éppen Masszi követte el. Hiszen nem hívta össze a jelölőbizottságot, illetve olyan személyeket vett fel a jelöltlistára, akik akkor és ott léptek be az Egyesületbe. Masszi vádja, hogy nem volt meg a quorum (vagyis nem volt jelen elég szavazásra jogosult), Csóka szerint is megállja a helyét ugyan, de tartalmát tekintve mégis koholmánynak minősítette, mert ez szinte minden korábbi szavazásnál így volt, kifogások mégsem merültek fel. Ezzel együtt Masszi nem ellenőrizte, hogy ki jogosult szavazásra, mondván: „minden jelen lévő magyar szavazhat, ha arra várunk, hogy elegendő szavazó legyen, akkor sosem lesz itt választás”.

Masszi később ezekre hivatkozva javasolt új választást, amit az új vezetőség – Bene Gabriellával az élen – elutasított, mondván: az eredményt a helyszínen minden jelenlevő elfogadta és tudomásul vette (Masszi Lajos és Hidy Rozália is). Ezen felül érvként merült fel, hogy ha engednek a Masszi-féle kezdeményezésnek, az precedenst teremt, és fennállna a veszélye annak, hogy minden választást hasonló procedura követ majd.⁹

Az új vezetőség ennek szellemében leszögezte, hogy a bírói döntés értelmében „minden választói vagy egyéb gyűlés, melyet nem a törvényes, április 10-én választott vezetőség hív össze, semmis és érvénytelen. Ugyancsak jogtalan az Egyesület hivatalos pecsétjének, levélpapírjának használata, valamint az »elnök«-i cím bitorlása.”¹⁰

Masszi viszont, mint fentebb láthattuk, 1983. április 28-án elnökként intézett körlevelet a tagsághoz. Ebben is jelezte, hogy álláspontjuk szerint az 1983. április 10-ei tisztújításnál az alapszabályokat figyelmen kívül hagyták. Így 17 tagtárs kérésére rendkívüli közgyűlést hívott össze, amelynek feladata a vezetőség megválasztása, immár az alapszabály követelményeinek megfelelően. A levél így zárult: „Itt írjuk meg, hogy a Választási Gyűlést egy remek magyar filmvígjáték vetítésével fogjuk befejezni”.¹¹ Ez utóbbi tényező azért érdekes, mert Masszival szemben az egyik legfőbb vádpont volt, hogy az egyesületi összejöveteleket érdemi tartalom nélküli, táncos és filmes mulatságból álló összejövetelekké silá-

8 Uo.

9 Csóka Jenő közleménye a tagsághoz, 1983 októbere.

10 A vezetőség körlevele a tagsághoz, 1983. május 24.

11 Masszi Lajos levele és Várnay Tibor titkár körlevele a tagsághoz, 1983. április 28.

nyította, tetemes mennyiségű étel és ital elfogyasztásával. Volt példa arra, hogy maga is sikerrel hívta fel a figyelmet ezek fontosságára:

Masszi Lajos (Boston, MA), mint a Massachusettsi Magyar Egyesület elnöke, gyakorlati példákat hoz fel arra, hogyan és mit lehet a magyar nyelv fennmaradása és a magyar könyv terjesztése érdekében szóval, kiállítások és vacsorák rendezésével tenni. Az említett példák mind kiváló munkásságról és meglepően szép eredményekről tanúskodtak.¹²

Masszi és hívei tehát megismételt választást akartak, és a randolphi Szent Bernadett-templom auditóriumába hirdették meg a tisztújítást május 22-ére. Az erről szóló levélben szóvá tették, hogy a 17 tag által kezdeményezett óvásra, noha három tag is elég lenne ehhez a szabályok szerint, nem reagált az 1983. április 10-én megválasztott, általuk el nem ismert vezetőség. Ezen felül nehezményezték, hogy a 140–150 tagból a választáson („szakadó esőben, parkolóhely problémával és külön műsor nélküli választáson”) csak 38-an voltak jelen, ezért sem tekintik azt érvényesnek.¹³ Az új választás kapcsán még arról értesítették a tagságot, hogy ez az első olyan tisztújítás, ahol minden szavazóképes tag (18 évesnél idősebb és nincsen fél évnél régebbi tagdíjhátraléka) jelölhető és bárkit jelölhet.¹⁴

A választást meg is tartották, ám a bíróság azt utólag szabálytalannak minősítette.¹⁵ Ezzel kapcsolatosan szögezte le Bene Gabriella, hogy a „szétküldött jelölőlista számos olyan személyt tartalmaz, akiket megkérdezésük nélkül, tiltakozásuk ellenére helyeztek a listára”.¹⁶ Mint elnök úgy összegzett, hogy a vezetőség „megdöbbenéssel vette tudomásul, hogy Masszi Lajos 8 éves hűséges elnöki szolgálata után egységbontás célját szolgáló tevékenységben vesz részt”.¹⁷

Masszi 1983. június 1-jén újra körlevelet írt, és ebben tette közzé álláspontját. E szerint a „restraining order”-t csupán 1983. május 22-éig, azaz az általuk kiírt választás időpontjáig kérték a bíróságtól. A bíróság 1983. május 20-án beadványukat nem utasította el, hanem tárgyalást tűzött ki 1983. július 4-ére, amikor döntenie fog. Beszámolt az általuk 1983. május 22-ére szervezett választásról is, amelyről szerinte Bene Gabriella és köre „bujtogatásukra sokan eltávoztak, vagy tartózkodtak a szavazástól, nem tudva, mit tegyenek”. Itt a levél szerint összesen 88-an jelentek meg, ebből 59-en szavaztak is. Szembetűnő különbség, hogy míg

12 *A XX. Magyar Találkozó Krónikája*, szerk. NÁDAS János, SOMOGYI Ferenc, Cleveland, Árpád Könyvkiadó Vállalat, 1981, 100.

13 Meghívó a tisztújításra Masszi Lajos aláírásával, Boston, 1983. május 10.

14 *Uo.*

15 Csóka Jenő közleménye a tagsághoz, 1983 októbere.

16 Közlemény Bene Gabriella elnök aláírásával, 1983. május 16.

17 *Uo.*

az 1983. április 10-i szavazáson Masszi nem is került be a vezetőségbe szavazati úton, május 22-én a jelenlevők közül 56-an szavaztak rá.¹⁸

Masszi rámutatott arra is, hogy Bene Gabriellának nem akartak szavazni, ezen túl pedig Bene Gabriella a bírósághoz benyújtott *affidavit*jában¹⁹ azt állította, hogy Masszi az elmúlt négy évben nem is tartott szavazást, és 1983. április 10-én is csak nyomásra ment bele a választásba. Ezzel szemben szerinte 1979. március 18-án volt szavazás, ahogy 1981. augusztus 16-án is, utóbbi pedig két évre volt érvényes (1983. augusztus 20-ig).²⁰

Masszi végül családi összefonódásokkal vádolta meg az ellentábort, rámutatva, hogy a 13 tagú vezetőségből hat ember a „szoros barátságban lévő” Bene, Fülöp és Galló családok tagja, tehát plusz egy fő megnyerésével ezek érvényesíteni tudják akaratukat. A levelet így zárta: „Annak a 200 magyarnak a nevében, akiket Masszi Lajos tartott össze, kérjük Barátaink további támogatását az igazság jegyében”.²¹

A bíróság, amely 1983. május 20-án jelezte, hogy júliusban visszatér a beadványban foglaltakra, végül 1983. július 20-án foglalkozott az ügygel. A bíró ekkor részben helyt adott Massziék felvetésének, mert a quorum hiányára hivatkozva az 1983. április 10-ei választást érvénytelennek nyilvánította. Ám ugyanezt tette a Massziék által 1983. május 22-én levezényelt választással is, aminek megtartásáért súlyosan el is marasztalta őket. A bíróság mindezeket figyelembe véve visszaállította az 1983. április 10-e előtti állapotokat, vagyis Masszi Lajost illetően módon elnökként arra kötelezte, hogy hatvan napon belül hívja össze a vezetőségválasztó gyűlést.

Masszi Lajos és Hidy Rozália 1983. augusztus 3-ára összehívtak egy vezetőségi ülést, de itt a megjelentek szinte semmiben nem értettek egyet, így abban maradtak, hogy a következő héten ismét összegyűlnek. Erre azonban nem került sor, helyette Masszi 1983. augusztus 12-én ismét körlevelet intézett a tagsághoz az 1983. szeptember 18-ára kiírt vezetőség-választásáról.²² Csóka Jenő szerint ebben arra hivatkozott, hogy a kilenctagú vezetéstől öt főt (Bene Csilla, Csóka Jenő, Fülöp Károly, Galló Mária, Papp Miklós) nem szükséges meghívni sem, mivel „az ő beadványukat a bíróság elutasította”. Csóka úgy foglalt állást ezzel kapcsolatosan, hogy ilyen beadvány nem is volt.²³

Masszi körlevelében optimistán közölte a tagsággal, hogy „Egyesületünk válsága a megoldáshoz közeledik”. Hangsúlyozta azt, amit Csóka Jenő is elismert, hogy a bíróság 1983. július 20-án a quorum hánya miatt érvénytelennek

18 Körlevél az egyesület tagságához Masszi Lajos aláírásával, 1983. június 1.

19 Eskü alatti írott nyilatkozat.

20 *Uo.*

21 *Uo.*

22 Masszi Lajos körlevele a tagsághoz, Boston, 1983. augusztus 12.

23 Csóka Jenő közleménye a tagsághoz, 1983. októbere.

MASSZIROZSI BALLADAJA

Massachusetts államában
Egy magyar klub a szétszortaságban:

Masszi Lajos az elnöke,
Hidy Rozi a fő szereplője.
Székely Bandi a Szalámisuk,
Masszi Macó a Könyvtárbsük,
Hidy Miklós a jó jámbor társuk.

Igazgatók voltak többen,
Az ügyekbe beleszólni sohase mertek,
Mert Rozinak csak az tetszett,
Amit Lajossal elterveztek.

Elerkezett Áprilisnak tizedike,
Ez lett Masszinak a nagy vesztese:

Lemondott az elnökségről,
Gondolva, hogy újra megválasszák őt.

De a választás felborított csapat s papot,
Mert Masszi Lajos zuhant nagyot.
- Jajj Istenem, adj egy csodát,
Hogy újra osztooghassam a chairman nevű kártyám!

Mi lesz a Rozikék sok italával?
Es a krémes tésztaival?
S a szalámis tarhánkkal?

Masszi Lajos dühöng sokat,
Hívja sorra a magyarokat:

- "Olyan vagyok mint megsebzett oroszlan,
Mert helyembe megválasztották Bene Gabriellát.

Csóka Jenő jóbarátom aptartolt a Gabikához.
Csóka, Csóka jó varjucska, gyere a galickamba vissza!"

- "Nem megyek én Ti hozzátok, mert megfogna a sok átok."

Gallo Árpád ő lemondott, mert munkája szaporodott;
De amikor Gabi hívta, letett mindent s ugrott vissza.

Pénztárosunk a Papp Miklós volt,
Ő kapott a legtöbb szavazatot.
Elvesztettük kincsorzonket, gyere vissza ertsünk egyet!

- "Nem megyek én Ti hozzátok,
Eleg volt a zsarnokságtok.
Jobban érzem itt magamat,
Mint a Ti szárnyatok alatt.

minősítette az 1983. április 10-ei választást (arról azonban nem ejtett szót, hogy az 1983. május 22-eit is): „A bíróság ugyancsak az én vállamra helyezte a felelősséget, hogy véget vessünk ennek az állapotnak.” Masszi arról tájékoztatott mindenkit, hogy 1983. augusztus 3-án hiába próbálta meg az ellentábort bevonni az új választás előkészítésébe, annak képviselői nem működtek együtt vele, ráadásul helyszínek ismét az International Institute-ot javasolták a Szent Bernadett-templom helyett, ami „tagóságunk többségének felszólalása szerint is se megfelelő hely, de főleg parkolási hely nem áll rendelkezésre”. Mivel a bíróság hatvan napon belülre írta ki a választást, Masszi azt 1983. szeptember 18-ára hirdette meg a

randolphi Szent Bernadett-templom auditoriumába.²⁴

1983. augusztus 27. után a Masszi-féle jelölőbizottság már arról adott számot, hogy 25 főt kértek fel vezetőségi tagjelöltnek, ezek közül 18-an tettek eleget a felkérésnek.²⁵ 1983. szeptember 18-án tehát a Szent Bernadett-templom adott volna otthont az újabb egyesületi összejövetelnek. Ennek két legfontosabb napirendi pontja a bírói ítélet felolvasása, illetve a választás lebonyolítása lett volna: „Egyesületünk életében létfontosságú lesz ez a választás, mert ha a bíróság rendeletét nem hajtjuk végre, a bíróságnak joga van feloszlatni egyesületünket.” Külön kérte a vezetőségválasztásról szóló körlevélben Masszi, hogy mindenki jöjjön el szavazni: aki 18 éves elmúlt és nincs hat hónapnál messzebb nyúló tagdíj-tartozása, az éljen ezzel a jogával. Műsort is ígért azoknak, akik ott lesznek,

24 Masszi Lajos körlevele a tagsághoz, Boston, 1983. augusztus 12.

25 A vezetőség körlevele a jelöltekről, 1983. augusztus 27. után.

hiszen a tervek szerint a szavazatszámolás idejére az „általunk közkedvelt és TV műsorokban szereplő” Bánrévi Henry Zsolt orgonajátéka szórakoztatta volna a jelenlévőket. Továbbá részben az ő, részben pedig Gilyán János és Miskolczy József „zenei berendezésével” magyar tánczene („rég, igaz gyöngyszemek”) is lettek volna a táncolni szeretők részére, valamint „magyar hentestől finom debreceni tormával, mustárral és friss zsemlyével, sör, bor és frissítő italok”.²⁶

Csakhogy időközben Bene Gabriella, Csóka Jenő és társaik szintén a bírósághoz fordultak, mégpedig azzal, hogy az 1983. szeptember 18-ai vezetőségválasztást a bíróság tekintse érvénytelennek és ne járuljon hozzá ahhoz, mivel azt alapszabály-ellenesen hirdették meg. A bíróság az 1983. szeptember 15-ei tárgyaláson, tehát három nappal korábban, a kérelemnek helyet adott, a kiírt választást nem engedélyezte, amivel kapcsolatosan Masszi Lajos és Hidy Rozália annyit tudattak a tagsággal, hogy az „technikai okok” miatt marad el. Az új választást 1983. október 23-ára, épp a forradalom évfordulójára írták ki.²⁷

Ezen a napon végül a zavaros időszak úgy ért véget, hogy Bene Gabriella újválasztásának szabályos voltához immár nem férhetett semmilyen kétség. Ezzel az Egyesület történetének legsúlyosabb válsága lezárult, a helyzet rendeződni látszott. Beér János foglalta össze a tanulságokat:

Szerencsésen végződött és tulajdonképpen azt kell, mondjam, hogy egy ilyen súrlódás harminc év alatt azért belefér minden egy egyesület életébe. Különböző országokban különböző magyar társulásokban azt láttuk, hogy ha már hárman ülnek egy asztalnál, akkor minimum kétfelé húznak, de nem csak egyszer, ezer-szer! Ez az, ami azóta itt nincs! Ha voltak is súrlódások, a józan többség tisztán látott, ezért szeretek ide tartozni.²⁸

Mindezen, fent részletesen vázolt indulatos torzalkodások közepette született meg a korábban említett két, egészen sajátos verses alkotás. Mindkét mű egy, a 20. század utolsó harmadában már régen archaikusnak számító műfaj, a paszkvillus (pasquillus) modern kori iskolapéldájának nevezhető.

Archaikus, hiszen Varga Imre nem véletlenül mutatott rá: „Virágkora a XVII. század második felére esett, a XVIII. század elején a műfaj dekadenciája kezdődött.”²⁹ A paszkvillus az ő máig helytálló definíciója szerint

olyan gúnyvers, melynek létrehozója az alkalmoszerűség, célja az irányzatosság. Hátterében mindig ott találunk valamilyen indulatot, érzelmi telítettséget, mely a

26 Masszi Lajos elnök körlevele a tagsághoz, Boston, 1983. augusztus 31.

27 Csóka Jenő közleménye a tagsághoz, 1983 októbere.

28 KURUCZ, *i. m.*, 87.

29 VARGA István, *A nemesi verses pasquillus (Szentpáli Ferenc)*, ItK, 67(1963), 287.

támadás lírai alapját szolgáltatja. Bár vannak a műfajnak epikus jellegű hajtásai, a pasquillus műnemét tekintve lírai alkotás. A valódi vagy vélt sérelmet, bünt, aljas-ságot, hibát, ferdeséget ostorozva vagy védelmezve, ritkán tárgyilagosan, legtöbbször elfogultan szól egyénekről vagy közösségekről. Célba vesz világi és egyházi vezetőket, a személyeken túlmenőleg intézményeket, törekvéseket. Céljának megfelelően nemcsak bírál és fedd, hanem ócsárol, sokszor becsmérel és rágalmaz is.³⁰

Ha e verseket elolvassuk, látnivaló, hogy keletkezési évük ellenére kételyek nélkül nevezhetők paszkvillusnak. Az alkalomszerűség egyértelműen adott, amint az irányultság is. Megvan az érzelmi töltet, negatív(nak ítélt) cselekedeteket ostoroz egyoldalú elfogultsággal, s bizony az említettek jó hírnevét sem szándékosz növelni, sőt... Emellett pedig „politikai pártállás szerint, a kipellengérezett vagy a támadó oldal véleményét” szólaltatja meg.³¹

Ráadásul Varga Imre alábbi sorainak tartalma is visszaköszön a két vers olvastán:

a pasquillus eszközévé vált az egyéni bosszúállásnak, jelentéktelen személyek kicsúfolásának is. A téma kisszerűségének következménye, hogy ilyenkor a gúnyvers ellaposodott, személyeskedésbe, mocskolódásba fulladt. A műfaj dekadenciáját az eredményezte, elsekélyesedését az állandósította, hogy részlet-problémákról, jelentéktelen emberekről szólt szüklátókorű, emelkedettsé- és horizontnélküli szemlélettel.³²

A bostoni paszkvillusok sem országos horderejű kérdésekről tudósítanak, „csupán” egy egyesület vezetőinek parttalan civakodásáról, nem is titkoltan parodisztikus szándékkal, értem ez alatt magának a műfajnak a paródiáját is. Annál inkább alkalmassá tette a paszkvillusokat erre a célra az, hogy azok „a kánon peremzónájához” tartozó műfajok.³³

Jogos a kérdés: vajon miért a paszkvillust választotta a szerző vagy választották a szerzők, amikor ki akarták gúnyolni az ellentábort? A választás feltételezi az író(k) veretes műveltségét, akik számára jelentett valamit a paszkvillus, de azt is, hogy a befogadó közeg számára sem volt ismeretlen a műfaj, de legalábbis az(ok), aki(k) írtá(k) a verseket, ebben bizonyos(ak) volt(ak). Tehát ugyanazt „a kulturális háttérrel kell feltételeznünk a befogadói oldalon is”.³⁴ A műfaj mellett

30 *Uo.*, 291.

31 NAGY János, „Ha nézem a Papokat, mind ellenünk vannak”: A káptalani követek ábrázolása a XVIII. századi országgyűlési pasquillusokban = *Doromb: Közköltészeti tanulmányok* 3, szerk. Csörsz Rumen István, Bp., reciti, 2014, 238.

32 VARGA, *i. m.*, 291.

33 BRUTOVSKY Gabriella, *A paszkvillus – egy műfaj a kánon peremén*, ETDK-dolgozat, 8.

34 Kiss Béla, *Hymen szövétnéke: Mitológiai utalások a XVIII–XIX. századi magyar lakodalmi*

Találkozás Randolphban.
Szeptember tizenyolcadika,
Massziék elképzelt diadalnapja,
Átváltott síralomnapra.
Összeültek Randolphban,
A halotti torukra.
Ittak -ettek, keseregtek,
Mert a torra csak harmincegyen jöttek.
Jaj! megmarad a sok kolbász,
Hogy fog örüvendeni az ellenpárt.
Az asztalokat fenyőágra rakták
Mint ahogy Gabiék bemutatják
Juniusnak sikeres májálisán.
Délután félnégyet ütött az óra,
Nem sokan hallgatták a hívogatószóra.
A kisebbség is megérkezett,
Melyen Masszi még jobban kesergett.
A legelső asztalnál elhelyezkedtek,
Étlen, szomjan elbeszélgettek,
Míg Péterük az ellenséggel kezelt,
Közbe a szomszéd köpködőbe átmentek,
Hogy massziéktól semmit ne vegyenek.
Visszajöttek ők nemsokára,
Masszi Lajos fájdalomra,
Kínálgatta, hogy van finom kolbász,
Csodálkozott, hogy nem járulnak hozzá.

gi szereplése, illetve a szovjet filmek nyomán került előtérbe.³⁶ Ezek alapvetően buzdító, jobb munkára stb. ösztönző rigmusok voltak, de nagyon hamar elterjedtek azok is, amelyek a vélt ellenséget gúnyolták, bélyegezték meg, „lélektelen módon kipellengézték az embereket (rásütve rögtön bárkire a »nép ellensége«

szólt az is, hogy a 18. századi eredeti paszkvillusok közül igen sok szólt épp az országgyűlések munkájáról,³⁵ tehát a paródia, a gúny alapját képezhette egy kisebb horderejű vita vele való megidézése.

Meglehet, sokat nyomott a latban, ha nem is közvetlenül, de közvetve, egy másik tényező. Nevezetes az, hogy a kor jóval ismertebb, modernebb gúnyos töltetű versformája, a negatív hangvéte-lű, valakiket vagy valamiket kíméletlenül kipellengéző csasztuska távol állt egy idegenbe szakadt magyar közösségtől, amelynek magvát a kommunizmus elől menekülő 1956-os emigránsok adták. A csasztuska eredetileg többszólamú, refrénes dal volt Oroszországban, Magyarországon pedig az 1950-es évek elején a Pjatyickij-kórus magyarorszá-

költészetben = Doromb: Közköltészeti tanulmányok 1, szerk. Csörsz Rumen István, Bp., reciti, 2012, 71.

35 A pasquillusokról = Külömb-külömb féle jó és rossz szagú virágokkal tellyes kert: Pasquillusok a XVII-XVIII. századból, vál., szerk., jegyz. Lőkös István, Bp., Magvető, 1989 (Magyar Hírmondó), 329.

36 HALÁSZ Csilla, A nép művelése: Agitáció és propaganda a népművelésben a Rákosi-rendszer idején, Bp., Magyar Nemzeti Levéltár Pest Megyei Levéltára, 2013 (Pest Megye Múltjából, 16), 90.

jelzőt”.³⁷ Teljesen érthetőnek tűnik, hogy ez a műfaj sokkal inkább viszolygást keltett (volna) bárkiben az emigráció soraiban, mintsem hogy egy hatékony „propaganda” eszköze lehetett volna. Feltételezve mind a célközönség, mind pedig a szerző(k) alapvetően polgári, a két háború közötti vagy akár az azt megelőző időszakban elsajátított valamilyen szintű klasszikus, polgári iskolázottságát, a paródiának szánt archaikus műfaj felbukkanása már nem is hat annyira váratlannak. Hiszen sajátos közös platformot teremtett az, hogy mindenki, a megszólított, de elsősorban a „támadó” fél is sokkal inkább magáénak érezte e műfajt.

Milyenek maguk a verses alkotások? Közös mindkét verzesetben, hogy szerzőjük kiléte (mondhatni a műfaj íratlan szabályainak megfelelően) ismeretlen. Bár nem kizárt, hogy ugyanaz a személy öltötte magára mindkétszer a víg kedélyű poéta köpönyegét, ez azért mégsem valószínű. Erre látszik utalni a más-más formátumú datálás, de az eltérő szóhasználat is. A második vers lényegében tagolatlan formája, egyszerűbb szövegezése, néhol nyersebb szóhasználata, kevésbé míves, pallérozott fordulatai, a régies formák hiánya jelentős distanciát mutat az elsőhöz mérten, sőt akadnak konkrét, következetesen alkalmazott helyesírási különbségek is.

Az viszont nem kérdés, hogy nagyon is naprakésznek tűnnek az alkalmi gúnyversek, a szerző(ke)t kétségkívül az Egyesület belterjes tagsága körében kell keresnünk. Az első, amely Masszi Lajos és jobbkeze, Hidy Rozália nevére utalt vissza címével, a *Masszirózsai balladája* címet kapta, 1983. május 22-én kelt, helyszíneként viszont csak Massachusetts állam nevét olvashatjuk. Vagyis ez a paszkvillus a Masszi által meghirdetett és végrehajtott, később érvénytelennek minősített tisztújítás napján született, legalábbis elvileg. Természetesen nem zárható ki, hogy későbbi írásműről van szó, a dátum jelentőségét a vers által megénekelte esemény adja. Az angol nyelvre beállított írógéppel írt (a magyar ékezeteket gondosan, kézzel pótolta a szerző) költemény négy oldalt tesz ki, sokszor valóban követi a balladai formákat. „Megszólaltatja” a szereplőket, párbeszédet követik egymást, népies fordulatokkal él, régies formulák is megjelennek („jó jámbor társuk”, „mint megsebzett oroszlán”, „tizenhárman összeültek”, „szépen szolló”), sőt néha eposzi jelzőket is használ („szépen író, könnyen síró Mihály Klára”). A szerző állásfoglalása nem kérdéses, a gúny minden eszközével él Masszi és tábora kíméletlen kifigurázása céljából. A Masszi elleni egyik, sok helyen visszaköszönő vádpont épp az volt, amire már utaltam, hogy elnöksége alatt tényleges kulturális, érdekképviselet stb. tevékenység helyett tékozló lakomák, zenés multságok jellemezték lényegében kizárólagosan az egyesületi működést. Ezt a „költő” egyértelműen előtérbe helyezi a kolbászok stb. emlegetésével, erre utal továbbá, hogy a felsorolt tisztviselők között az elnök

37 HALÁSZ, *i. m.*, 96.

és a könyvtáros mellett „szalámis”-t is említ. A mű ugyan versszakokra tagolt, de inkább csak elvileg. Nincsenek ugyanis kötött strófái, rímei gyakorta esetlenek, egy-(!), két-, három-, négy- vagy ötsoros versszakok ütemtelenül váltogatják egymást, döcögősek a sorok is.

Hasonlóan gyors reagálásról tanúskodik a másik, összesen háromoldalas, kéziratban fennmaradt vers is. Ennek címe: *Találkozás Randolphban*, datálása szerint a címben megnevezett helyen írta meg a költő 1983. szeptember 18-án. Meglehetően itt is fikció, vagy inkább szimbólum a hely és a dátum, hiszen ott és akkor lett volna a Masszi Lajos által meghirdetett, a bírósági ítélet okán elmaradt vezetőségválasztás. Ez a mű az előzőnél egyszerűbb szerzemény. Elmaradnak a másik esetben emlegetett formai és tartalmi finomságok, egész mondandója darabosabb, szögleteesebb, egyszerűbb, inkább csak vagdalkozik, semmint parodizál.

A közölt versek – bár a fennmaradt iratok igazolják az azokban foglalt történetek valóságmagvát – elsősorban nem az Egyesület tagságát megosztó torzsalakodás forrásaiként értékesek. Sokkal inkább mint a modern kori, határon túli magyar közköltészet kései darabjai érdemelnek figyelmet. Megírásuk, terjesztésük, fennmaradásuk egy olyan, 1983-ban már archaikus elemeket is hordozó, az 1956 előtti idők viselkedési, gondolkodási, műveltségi kereteit legalábbis nyomokban őrző közeg létét villantja fel, ahol e műfaj még termékeny talajra hullhatott, de legalábbis a költemények írói nem tápláltak kétségeket ez iránt. Többféle kulturális vetület ötvözete volt a Magyarországon sarjadó, de az Egyesült Államokban kiteljesedő, alapvetően azonban belterjes, zárványszerű egyesületi közeg.

A verseket betűhív átiratban közöljük, megőrizve a tagolást. A fennmaradt gép-, illetve kéziratlapok szerinti felosztását számmal jelöljük.

Masszirózi balladája

Massachusetts államában
Egy magyar klub a szétszórtságban:

Masszi Lajos az elnöke,
Hidy Rózi a fő szereplője,
Székely Bandi a Szalámisuk,
Masszi Macó a Könyvtárosuk,
Hidy Miklós a jó jámbor társuk.
Igazgatók voltak többen,
Az ügyekbe beleszólni sohse mertek,
Mert Rozinak csak az tetszett,
Amit Lajossal elterveztek.

Elérkezett Áprilisnak tizedike,
Ez lett Masszinak a nagy veszte:

Lemondott az elnökségről,
Gondolván, hogy újra megválasszák őt.

De a választás felborított csapat s papot,
Mert Masszi Lajos zuhant nagyot.
Jajj Istenem, adj egy csodát,
Hogy újra osztogathassam a chairman nevű kártyám!

Mi lesz a Roziék sok italával?
És a krémes tésztáival?
S a szalámis tárházunkkal?

Masszi Lajos dühöng sokat,
Hívja sorra a magyarokat:

– „Olyan vagyok, mint megsebzett oroszlán,
Mert helyembe megválasztották Bene Gabriellát.

Csóka Jenő jóbarátom átpártolt a Gabikához.
Csóka, Csóka, jó varjucska, gyere a galickámba vissza!”

– „Nem megyek én tihozzátok, mert megfogna a sok átok.”

Galló Árpád ő lemondott, mert munkája szaporodott:
De amikor Gabi hívta, letett mindent s ugrott vissza.

Pénztárosunk a Papp Miklós volt,
Ő kapott a legtöbb szavazatot.
Elvesztettük kincsőrzőnket, gyere vissza, értsünk egyet!

– „Nem megyek én tihozzátok,
Elég volt a zsarnokságtok.
Jobban érzem itt magamat,
Mint a Ti szárnyatok alatt.

Gabriella első dolga, az új igazgatóságot összehívja.
 Tizenhárman összeültek, Zeuskának hálát küldtek,
 Hogy a zsarnokságot elűzte.
 Jó Zeuska megsegített
 Két zsarnokot leterített.

A zsarnokság főmestere:
 Hidy Rozi gondolt nagyot,
 Mindjárt a Birósághoz futott.

A Biróság meghallgatta,
 Mert egy új üzletet kapa.

A kérelmet láttamozta, egy Istenadta irodista.

Rozi, a bajcsinálás nagy mestere,
 Örömmel tért hazafele,
 Hogy az ügyet elintézte,
 Lajos nagy örömére.

– „Nem baj, Lajos, lesz még megint szebb is, jobb is,
 Ujra meglesz a jó biznisz.
 Koccintunk még újra a pincénk borával,
 Nem adunk át semmit Bene Gabriellának!”

Biróságra hívják Gabit, Árpit s Miklóst,
 Hogy megtudják a nagy vádiratot.

A Biró a vádiratot elutasította,
 Rozit, Masszit jól megpirongatta:

– „Szégyeljék magukat,
 Zsarnokság, amit tesznek,
 Ezek a magyarok a zsarnokság elől menekültek,
 Maguk itt a Szabadszálláson újra a zsarnokaik lettek!
 Menjenek haza az anyjuk kinjába,
 És ne jöjjenek többet marhasággal a Biróságra!”

De a Rozi újra kezdte,
Hogy hátra van három kérelme.

Közbe, míg a fentiek történtek,
Masszi új választást hirdetett.

Igazgatósági jelölteket kijegyzett,
Akiket ő meg sem kérdezett.

Jelölte ő magát az elnöki székbe,
Hogy nehogy megint valaki véletlen a helyébe lépjen.

Polgárok, Kővágók, Favágók gyűjtötték a népet,
Hogy a kétségbeesett Masszinak szerezzenek örömet.
Nagy nehezen összeszedtek pár tucatnyi embert,
Akik közül sokan tudták, mire kell a kender.

3

Megérkezett az ellenfél, Jajj Lajoskám, most mit tegyél!?

Rozi egy papírt tart a karmaiban,
Hogy Bene Gabinak felolvassa;

– „Azt se tudod Rozi, hogy mit beszélsz –
Ez a papír annyit ér, hogy a Kortban ellenünk beléptél”.

Erre Rozi oldalt farolt, mert ha nem, Gabi odamarkol.

Bementünk a Church pincéjébe,
Hogy tanui legyünk a Biró üzenetének.

Bene Gabi előlépett, hogy közhirré tegye szépen,

Hogy ez a választás érvénytelen,
S ha megtartják a választást,
A bíróság indít akkor eljárást.

Süket-dumások orditozva idegesen kapkodtak,
Hogy mi lesz most a sorsa a mi Lajosunknak?

– „Most vagy soha, Isten-biza,
Ha ma nem választanak meg elnöknek, akkor soha”.

A Tizenhárom közül Péter lép elé kérdéssel:

– „Van e maguknak gyűlést vezető korelnökük?
S hol van a gyűlést leíró jegyzőjük?”

Masszi Lajos hamarjában Raizner Lacit előrántja;
Legyél Laci a gyűlés korelnöke,
Szépen szolló Mihály Klárit, jegyzőnek jelölte.

Próbáltak beszélgetni a dühös felek,
Raizner Laci zsarnokian leintette:
– „Csak röviden beszélhettek!” –

Masszi Lajos is előlépett a háttérből,
Dűhrohamot kapott egyből,
De valaki leintette a Tizenháromból.

Csendesen folyt azután a társalgás,
De mégse lett semmi változás.

Szépen író, könnyen síró Mihály Klára kérte,
Hogy legyen meg a Béke:

– „Istenem, Istenem, miért van Rajtatok
A turáni átok?”

4

Süket fülekre talált az ő szép beszéde,
Mert nem fért senki sem a bőrébe.

A tanuskodó igazgatók
Kivonultak a bűnbarlangból,
Hazamentek szép csendesen,
Hogy tervezzenek sok-sok szépet.

A magukra hagyott tagok Masszira adták a szavazatot;

– „Boldog Isten most szeretted,
Hogy újra elnöki székbe tettél.
Chairman voltam én igazán, Chairman lettem újra Macám.”

Gábor Pista Godfatherünk,
Ha bajba jutunk, hozzá megyünk.
Ad ő sok jó tanácsot,
Hogy megbontsa a magyarságot.

Kővágó is settenkedik, ha tud a jászolból eszik-iszik,
Hogyha kell ordítózik.

Elintéztük a Klub sorsát,
Kívánok mindenkinek jó éjtszakát!”

Massachusetts, May 22, 1983.

Találkozás Randolphban

Szeptember tizennyolcadika,
Massziék elképzelt diadalnapja,
Átváltozott síralomnapra.
Összegyültek Randolphba,
A halotti torukra.
Ittak-ettek, keseregtek,
Mert a torra csak harmincegyen jöttek,
Jaj! megmard a sok kolbász,
Hogy fog örvideni az ellenpárt.
Az asztalokat fenyőágakba rakták
Mint ahogy Gabiék bemutatták
Juniusnak sikeres majálisán.
Délután félnégyet ütött az óra,
Nem sokan hallgattak a hívogatószóra.
A kisebbség is megérkezett,
Melyen Masszi még jobban kesergett.
A legelső asztalnál elhelyezkedtek,
Étlen, szomjan elbeszélgettek,
Míg Péterük az ellenséggel kezelt,
Közbe a szomszéd köpködőbe átmentek,
Hogy massziéktól semmit ne vegyenek.

Visszajöttek ők nemsokára,
Masszi Lajos fájdalmára,
Kinálgatta, hogy van finom kolbász,
Csodálkozott, hogy nem járulnak hozzá.

2

Masszi járt asztaltól, asztalig,
Hogy vigasztalja pártolóit.
Akadt egy néhány kiabáló
Masszit dicsőítő borivó goliárd
Elküldött minket a fenébe Gillián,
De elhallgatattuk mint a villám.
Most a többiek is elhallgattak,
Mert nem volt amit mondjanak.
Masszi a bánattól meggyötörve
Kiállott összetöpörödvé,
Szokatlan halk hangon beszédbe kezde,
Most az egyszer magát nem dicsérte,
Szólt, hogy a választás elmaradott,
Mert valahol egy nagy ür támadott.
Nem dicsekedett hős tettével,
Rozi sem állt elő a bírói ítélettel,
Mihály Klára is előlépett,
De most nem mondott beszédet.
Reszkető hangon dicsérte
A nyakán maradott könyveket.
Ha már beszélni nem kellek,
Akkor én is üzletelek.
Masszi Lajos sajnálkozott,
Hogy Szent István ünnepség elmaradott.
De október huszonharmadika
Mindjárt itt van a nyakunkba.

3

Kristóf Iván lett felkérve,
Hogy az ünnepséget levezesse.
Jó kézbe került a gyeplő,
Reméljük, hogy nem esik rajta szeplő.

Rozi is örült Ivánnak a megbízatásán,
De ki fog pukkadni annak láttán,
Hogy a háttérben a rendező a mi Gabriellánk.
Mária, Csilla is, biztatták Ivánt,
Hogy megadnak minden segítséget amit kíván.
Nagy Péter is segítségét felajánlotta
Mi közbe a vásárolt kolbászokat görcsösen szorongatta
Hogy azokat nehogy valaki kikapja.
Iván a számizdát is megkapta,
Mindjárt a kocsijába zárta,
Hogy az ellenség ne tudja,
Hogy ő is a másik tábor tagja.
Visszament a kétségbeesett nyájhoz,
Hogy adjon nekik egy kis vigaszt.
Reméljük, hogy a mi Ivánunk
„Csizmája sarka megmarad
S az inge is bent marad.”
Az ellenségünkhöz nem tapad.

RANDOLPH, 1983 szept. 18án.